

Palle Schantz Lauridsen

Forskning, formidling og medier

Idealer og virkelighed

Universiteter er forpligtede til at tilskynde medarbejderne til at deltage i den offentlige debat og til at formidle viden til det omgivende samfund. Det lyder smukt, men hvordan forholdet det sig i virkeligheden med forskerne, den offentlige debat og formidlingen. Palle Schantz Lauridsen undersøger tre forhold, der gør det vanskeligt for danske forskere at leve op til universiteternes forpligtelse til formidling; universiteternes praktiske nedprioritering af formidlingsopgaven, forholdet mellem forskere, eksperter og pressen og endelig forholdet mellem pressens og forskningens dagsordener.

Danske universiteter, ligesom andre universiteter i Norden, har en forpligtelse til at "tilskynde medarbejderne til at deltage i den offentlige debat".¹ Det står i Universitetsloven. Københavns Universitet, hvor jeg er ansat, har som et af sine mål har "at formidle ny og klassisk viden til såvel videnskabelige miljøer som til det omgivende samfund".²

Dermed er grunden lagt. Vi har som forskere, herunder som *medieforskere*, en forpligtelse til at deltage i offentlige debatter og til at formidle vores viden til det omgivende samfund. Det manglede da også bare andet. Alene af den simple, økonomiske årsag, at staten og dermed skatteborgerne betaler vores løn og også har betalt vores uddannelse.

Der er imidlertid flere forhold, der gør det vanskeligt for forskerne at formidle deres vi-

den til det omgivende samfund. Forhold på universitetet, forhold i pressen og forholdet mellem medierne og forskningen.

Idealer og praksis

Starter vi på universiteterne, er spørgsmålet, i hvor høj grad de i praksis sætter pris på formidling. På Aalborg Universitet gjorde man netop det: Man satte en pris på den formidling, der foregik via medierne, og i 2008 indførte man et medietillæg. Tillægget var graderet efter antallet af mediekontakter, den enkelte forsker havde. For eksempel udløste mere end 150 mediekontakter på et år et tillæg på 25.000 danske kroner.

Tillægget var kontroversielt, fordi man blandt andet kunne spørge, om forskerne udtalte sig, fordi de mente, de havde noget at sige, eller fordi de fik penge for det. I 2014 blev tillægget fjernet igen; den nye rektor fandt ikke, at "vidensformidling er en særskilt opgave for forskerne. Det er en opgave på linje med for eksempel undervisning. Derfor skulle forskerne heller ikke have særskilt løn for vidensformidling."³

Det specifikke medietillæg er væk, men det er dog i dag muligt for en forsker på Aalborg

Palle Schantz Lauridsen, lektor, ph.d., Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab, Københavns Universitet. Seneste publikationer: *Sherlock Holmes i Danmark* (Rosenkilde & Bohnhof, 2014), *Medieanalyse* redigeret sammen med Erik Svendsen (Samfundslitteratur, 2015) og *Tv-serier* (Samfundslitteratur, 2016). Filmanmelder ved *Kristeligt Dagblad* 1989-2014.

Universitet at opnå et engangstillæg, hvis vedkommende har ydet en ekstraordinær formidlingsmæssig indsats.

Medietillægget har kun fandtes på Aalborg Universitet, og ingen andre, danske universiteter har eller har haft sådanne økonomiske incitamenter. Ud over de pæne ord i universitetsloven og i universiteternes formål er der i dag ikke andre institutionelle incitamenter, der kan få forskere til at prioritere formidling. Formidling tæller for eksempel stort set ikke på vores indberetninger af, hvad vi bruger vores tid til.

I Danmark har vi et sindrigt bibliometrisk system, der giver point til den enkelte forsker i forhold til de aktiviteter, han eller hun udfører. Den bibliometriske indikator er én af de faktorer, der bestemmer, hvor mange penge det enkelte institut tildeles, og her tæller formidling ingenting.

Det tæller for eksempel, hvis man i besættede, velanskrevne tidsskrifter får udgivet en artikel, der har været gennem peer review; hvis altså mindst én anden forsker har læst og kommenteret artiklen. Det giver meget god mening i ønsket om at sikre forskning på højeste niveau, men det giver ikke den enkelte forsker incitament til i sit arbejde at vægte formidlingen eller til at deltage i den offentlige debat.

Institutter, der er presset økonomisk, kan tænkes at henstille til deres medarbejdere, at de ikke bruger tid på formidling. Rent institutøkonomiske årsager kan derfor betyde, at institutter og forskere afstår fra at informere offentligheden om deres forskning i formidlet form.

Forskere, eksperter og gatekeepere

Der er dog stadig mange forskere, der stiller sig til disposition for medierne. Som regel som såkaldte eksperter, der kan perspektivere eller analysere en konkret nyhedshistorie. Eksperter er ofte samfundsforskere med kendskab til politiske, økonomiske og kulturelle forhold i lande, der er på mediernes dagsorden. Disse forskere optræder nemlig sjældent

som forskere slet og ret; som forskere, der har nået spændende resultater. De optræder som eksperter, fordi deres viden interesserer de journalister, der er *gatekeepere* i forhold til at bestemme, hvad der overhovedet kommer til debat i offentligheden. Hvis forskeren fremsætter et *synspunkt*, der synes uforenligt med hans eller hendes rolle som ekspert, er der tilmed fare for, at forskeren mister sin status som 'objektiv ekspert'.

Uanset, om man som forsker er offensiv og direkte kontakter medierne i håbet om, at de kan finde interesse i ens forskningsresultater, eller om man bare venter på at blive kontaktet, er det da også begrænset, hvad de interesserer sig for.

Personligt kan jeg konstatere, at langt hovedparten af det, jeg har forsket i, aldrig har vakt mediernes interesse. De har aldrig villet vide noget om filmsemiotik, om Roland Barthes, om filmlyd, om den visuelle populærkultur i slutningen af 19. århundrede, om biografhistorie. Dog er der to ting, journalister ofte har henvendt sig til mig om: James Bond og forholdet mellem anmeldere og publikum. Det siger mere om journalister og mediernes dagsorden, end det siger om min forskning.

Jeg skrev for snart 30 år siden en længere forskningsformidlende artikel om James Bond i Det Danske Filminstituts kvartalstidsskrift *Kosmorama*.⁴ Den betød, at jeg blev spurgt, om jeg ville være dommer i tv-quizen *Kvit eller Dobbelt*, der var en dansk pendant til det gamle amerikanske quiz show *The \$64.000 Question*. Artiklen har fulgt mig siden. Hver gang, der er premiere på en ny Bond-film, bliver jeg kontaktet af journalister, der skal skrive en artikel om, hvordan fjendebilledet i Bond-filmene har ændret sig, og om, man nu kan sige, at forholdet mellem mænd og kvinder er blevet mere lige, end det var i de tidlige Bond-film.

Jeg var i 25 år filmanmelder på en dansk avis. Det var en formidlingsopgave i sig selv at kombinere en faglig viden om filmhistorie, -æstetik og -sociologi med at deltage i vurderingen af aktuelle film, men det betød også, at jeg fik ideen til at foretage en lille

Bourdieu-inspireret undersøgelse af danske filmanmelderes præferencer.⁵ Var der mon korrespondens mellem fx deres uddannelse og deres filmpræferencer?

Det var der helt tydeligt, og dén undersøgelse har også med jævne mellemrum vakt journalisters interesse. For det sker ofte, at filmanmeldere i nogenlunde enighed synes meget dårligt om film, som får et stort publikum, og dén diskussion, der ofte bliver iscenesat som en konflikt mellem folket på den ene side og eliten på den anden, har en vis nyhedsværdi.

Pressens og forskningens dagsorden

Der er flere årsager til, at man som forsker kan have sine forbehold over for pressen. Pressen og forskningen fungerer i to forskellige tidsperspektiver: Pressens *tid* er i dag, forskningens tid er historisk. Pressens *formater* er korte: korte artikler, hurtige interviews – og så næste indslag.

Forskningens formater er lange: fra den videnskabelige artikel til monografien og den

videnskabelige forelæsning.

Pressen – i hvert fald store dele af den – opererer gerne med *modsætningen* som et nyhedskriterium; forskningen ved, at nuancerne skal med, hvis man vil forstå et bestemt fænomen. Forskningen vil vide, *hvordan* et bestemt fænomen ser ud, pressen vil vide *hvorfor*; et spørgsmål, forskeren – i hvert fald i human- og socialvidenskaberne – som regel ikke kan besvare entydigt.

Vi gør det alligevel

Det betyder alt sammen *ikke*, at forskeren skal sige nej, når medierne kontakter, men det betyder, at forskeren skal være klar over, at han eller hun deltager på mediernes præmisser.

Heldigvis er der andre steder, man som forsker kan formidle sine forskningsresultater. Det populære foredrag i foreninger og på højskoler er et eksempel, kommentaren eller kronikken i trykte medier, blogindlæg og videoessays er andre. Men som forsker skal man huske, at den slags desværre ikke tæller i universitetsinstituttets regnskaber.

Noter

1. Retsinformation.dk (2017).
2. Københavns Universitet (2017).
3. Christensen (2016).
4. Lauridsen (1989).
5. Lauridsen (2008).

Referenser

- Christensen, Caroline Damsgaard (2016). Ekspert, kend din rolle, *Mandag morgen* 6. november 2016. [Online.] Available at <<https://www.mm.dk/ekspert-kend-din-rolle>>. [Accessed 19 February 2017.]
- Københavns Universitet (2017). Välkommen till Københavns Universitet. [Online.] Available at <<http://velkommen.ku.dk>>. [Accessed 19 February 2017.]
- Lauridsen, Palle Schantz (1989). Verden i følge Bond. *Kosmorama* 190 (20-31), 1989.
- Lauridsen, Palle Schantz (2008). Menneskene bag stjernerne. *Kristeligt Dagblad*, 19. marts 2008.
- Retsinformation.dk (2017). Bekendtgørelse af lov om universiteter. [Online.] Available at <<https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=168797>>. [Accessed 19 February 2017].